

رویکرد خصوصی سازی در حقوق کیفری ایران

نگار سروری

دانشجوی کارشناسی موسسه آموزش عالی زند شیراز

چکیده

دولت برای استفاده از کارکردهای حقوق کیفری در حمایت از خصوصی سازی خود را ملزم به انجام اقدامات خاص حقوقی دانسته است و در این راستا توانسته که رویکرد متفاوتی را در مقابل خصوصی سازی در حقوق ایران اتخاذ نماید. در این پژوهش با استفاده و نگرش خاص به ماهیت و ویژگی جرایم اقتصادی، تبیین رابطه اقتصاد و حقوق کیفری، دخالت مثبت حقوق کیفری در خصوصی سازی و توسعه اقتصادی و دخالت منفی حقوق کیفری در توسعه اقتصادی و خصوصی سازی پرداخته شده است. بررسی های خاص به ما نشان می دهد که ماهیت حقوق کیفری چیست و خصوصی سازی در این زمینه چه تاثیری را در این زمینه به جای خواهد گذاشت. در این دوران سیستم عدالت کیفری و نهادهای کد نویسی و قانون نگاری به این باور رسیده اند که نگرش های ساختارمند می تواند روابط بین رشته ای را بهبود بخشد و کارکردهای خاصی از حقوق کیفری در زمینه خصوصی سازی اقتصادی را نمایان سازد. در این پژوهش مسائل ذکر شده را مورد ارزیابی قرار داده و در ارتباط با این دو عامل سخن خواهیم راند. این مقاله پژوهش کتابخانه ای و بر اساس منابع توصیفی نگارش یافته است.

واژه های کلیدی: جرایم خاص تجاری، حقوق کیفری، خصوصی سازی کیفری

مقدمه

در جهان امروز رشد و توسعه اقتصادی به عنوان قدرت هر کشوری محسوب می‌شود که هر اجتماعی می‌تواند با تکیه بر آن از لحاظ سیاسی مطرح و با ثبات باقی بماند و زمینه‌های وقوع جرم را کاهش دهد. یکی از شاخص‌های اصلی این توسعه اقتصادی، خصوصی‌سازی است. خصوصی‌سازی فرایندی اجرایی، مالی و حقوقی است که دولت‌ها در بسیاری از کشورهای جهان برای کاهش نقش حضور دولت در امور اقتصادی و واگذاری کار به بخش خصوصی به اجرا در می‌آورند و در قالب آن سطوح مختلف کنترل، مالکیت و مدیریت از دست دولت خارج و به بخش خصوصی سپرده می‌شود.

خصوصی‌سازی در ایران از سال ۱۳۶۸ در قالب تبصره ۳۲ قانون برنامه ۵ ساله توسعه اقتصادی و .. کلید خورد و در سال‌های بعد با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی از طرف مقام رهبری، و ایجاد سازمان خصوصی‌سازی در سال ۱۳۸۳ شکل رسمی تر به خود گرفت. در حقیقت سابقه خصوصی‌سازی در دنیا به اوایل دهه هشتاد و نود میلادی برمی‌گردد که دول بسیاری از کشورهای توسعه یافته بلوک غرب بخش عمده ای از شرکت‌های بزرگ خود را خصوصی کردند که انگلستان یکی از کشورهای پیش رو و موفق در خصوصی‌سازی بوده است. در سال‌های اخیر هم نهادهای بین المللی مانند بانک جهانی و صندوق بین المللی پول، خصوصی‌سازی را به عنوان بخشی از هر برنامه وام و کمک رسانی خود، ترویج و ترغیب نموده اند و باید گفت که یکی از دلایل عمده شروع خصوصی‌سازی در ایران فشارهای این نهادها در دوران سازندگی کشور بوده است. اساساً بین سیاستگذاران و اقتصاددانان دنیا اتفاق نظر کلی وجود دارد که یکی از مؤلفه‌های اصلی حرکت به سمت توسعه اقتصادی، اجرای خصوصی‌سازی جهت مبارزه با فساد دولتی است؛ زیرا عمده فساد دولتی در قالب رانت خواری و پرداخت رشوه صورت می‌گیرد. براساس این رویکرد، در کشور ایران خصوصی‌سازی با اهداف مبارزه با انحصارطلبی، رانت خواری، مبارزه با فساد مالی و اداری، ایجاد رقابت، افزایش کارایی و رشد و توسعه اقتصادی آغاز شده است. باید دید اینک که خصوصی‌سازی با واگذاری حجم وسیعی از اموال دولتی و با شتاب زیاد در حال صورت گرفتن است. حقوق کیفری (اقتصادی) ایران چه ابزارها و ظرفیت‌هایی برای کمک به توسعه اقتصادی و کنترل، پدیده‌های مجرمانه مخل در روند خصوصی‌سازی دارد و تا چه میزان می‌تواند موثر واقع شود؟

با نگاهی به فرایند خصوصی‌سازی ملاحظه می‌شود که خلاءهای قانونی در این سه مرحله، موجب بروز انحراف و فساد شده است.

الف) مرحله اول: فروش اموال دولتی به بخش خصوصی

ب) مرحله دوم: بهره برداری (تولید و ارائه خدمات) از بنگاه‌های اقتصادی واگذار شده.

ج) مرحله سوم: حفاظت و تحکیم اقتصاد سیاسی کشور (امنیت ملی)

در مرحله اول که می‌بایست واگذاری اموال و مدیریت به تجار و شرکت‌های بازرگانی (بخش واقعی خصوصی) صورت گیرد و اموال به نهادهای شبه دولتی و نظامی یا به تعبیری خصولتی‌ها واگذار می‌شود. همچنین در ارزیابی این اموال هم بعضاً اموال با قیمت ناچیز ارزیابی و سپس با تبانی به اشخاص مورد نظر فروخته می‌شود.

در مرحله دوم که باید، بهره برداری صورت گیرد خریداران، بنگاه اقتصادی را زیان ده نشان داده و سپس آن را تعطیل، کارگران را اخراج، اموال را فروخته، زمین آن را تغییر کاربری داده و در آن برج می‌سازند یا آن را به فروش می‌رسانند علاوه بر خلأهای قوانین کیفری فوق الذکر، موضوع دیگری هم خصوصی‌سازی واقعی و اموال سرمایه گذاران را تهدید می‌کند آن هم

عدم جرم‌انگاری عناوین مجرمانه مانند اختلاس ارتشاء، تبانی در معاملات و... است که فقط در اقتصاد دولتی وجود داشته و در بخش خصوصی ایران اثری از آن نیست.

در مرحله سوم در نتیجه این اقدامات غیرقانونی، واحد اقتصادی تعطیل، کارگران بیکار می‌شوند و خروجی آن، اعتراض جمعی کارگران و اخلال در نظام اقتصاد کشور می‌گردد و این طبق قانون مجازات اخلال گران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹/۰۹/۱۹ جرم اقتصادی محسوب و چنان چه عمل ارتكابی به قصد مقابله با نظام صورت گیرد، به منزله یکی از جرایم علیه امنیت داخلی کشور محسوب می‌شود. بنابراین در سنوات اخیر شاهد این فساد سیستماتیک یعنی خصوصی خواری به جای خصوصی‌سازی واقعی هستیم.

تا جایی که گزارش‌های سازمان خصوصی سازی، حکایت از این واقعیت تلخ دارد که دولت عمدتاً دست به مال فروشی می‌زند تا خصوصی سازی، کما اینکه تا پایان سال ۱۳۹۴ میزان ۴۶ درصد از کل واگذاری‌ها به نهادهای غیردولتی و نظام در قالب رد دیون، فروش سهام عدالت و... صورت گرفته و فقط ۱۸ درصد واگذاری در بخش خصوصی واقعی محقق شده است.

مبحث اول: تبیین نقش حقوق کیفری در شاکله اقتصادی ایران

همانگونه که می‌دانیم یکی از این ارزش‌ها که در چند سال اخیر از حساسیت زیادی برخوردار شده است ارزش‌های اقتصادی می‌باشد. در حوزه علم اقتصاد اصول و قواعدی حاکم نی باشد که بایستی از ان صیانت نمود. صادرات و واردات، مقررات پولی و بانکی، نظام مالیاتی و غیره از جمله مواردی است که در نظم اقتصادی مورد توجه قرار می‌گیرند. سیاست‌های کلان اقتصادی در هر نظام حقوقی پس از بیان در قانون اساسی هر کشور به منظور حمایت و صیانت کاربردی و عملی در قالب قوانین موضوعه ارایه و معلوم می‌گردد، لذا عناوین مجرمانه به طور خاص در قوانین کیفری پیش بینی می‌شود تا ضمن بیان ارزش‌ها و توصیف آنان و حمایت از کسانی که بزه دیده بالقوه این اعمال قرار می‌گیرند در صورت ارتكاب نسبت به مرتکبین یا مرتکبان آن مجازات و تدابیر سرکوبگرانه نیز اتخاذ شود. بدین ترتیب فساد اقتصادی از قبیل رانت خواری، ارتشاء باندی، پولشویی، قاچاق عمده کالا و ارز، اخلال در امر توزیع کالاها و مایحتاج عمومی، اخلال در روند انجام صحیح فعالیت‌های بورس اوراق بهادار و... موجب می‌شود که یک جامعه دچار پدیده ای به نام بیماری و آلودگی نظام اقتصادی شود.

بدون تردید می‌توان گفت تا زمان تصویب اجرای این اصل، حدود ۹۰٪ از فعالیت‌های اقتصادی کشور در بخش دولتی متمرکز بوده که در طی سالیان متمادی ایجاد شده است. قانون گذار در طول این سالها به منظور حسن جریان امور اداری، حمایت از فعالیت‌های اقتصادی دولتی، حفظ و تداوم اقتدار سازمان‌های دولتی، قوانین حمایتی متعددی را در موضوعات متفاوت تصویب کرده است. جرائم مختص کارکنان دولت، حمایت از اموال دولتی در قانون مجازات اسلامی، قوانین مربوط به نظارت بر عملکرد دستگاه‌های اداری توسط سازمان‌های متعدد نظارتی، قوانین مربوط به پذیرش و استخدام مستخدمین دولتی، قانون تخلفات اداری، قانون بازنشستگی و خدمات درمانی مختص کارکنان دولت، و صدها مصوبه دیگر را می‌توان نام برد که جهت سر و سامان و نظم بخشیدن به فعالیت‌های اداری به منصفه ظهور رسیده است که به بخشی از این قوانین کیفری اشاره می‌شود.

در ایران همانند سایر کشورهای در حال توسعه، دولت دخالت گسترده ای در امور اقتصادی داشته است و ساختار اقتصادی کشور ما به گونه ای که به سختی می‌توان حضور دولت در عرصه اقتصاد را نفی نمود. قبل از انقلاب اسلامی و همچنین در زمان وقوع جنگ تحمیلی، دولت با دخالت و شرکت در زمینه‌های مختلفی از جمله تولید و توزیع کالا و خدمات، فعالیت‌های خدماتی و مستغلاتی، تخصیص منابع ارزی از طریق بودجه، قیمت گذاری کالاها و خدمات، تعیین الگوی مصرف، کنترل

تجارت خارجی، کنترل صنایع، بیمه، بانکها، معادن، هواپیمایی، کشتیرانی، پست و تلگراف و تلفن، راه آهن و... بوروکراسی عظیمی را ایجاد نموده بود و به همین ترتیب بعد از انقلاب دولت املاک و کارخانجات حکومت پهلوی و وابستگان آن رژیم و سرمایه داران توسط دادگاه اصل ۴۹ قانون اساسی ملی اعلام نمودند و تولید و مدیریت اداره این اموال و کارخانجات به بنیادها و سازمان‌های مختلفی از جمله بنیاد مستضعفان و جانبازان، آستان قدس رضوی، بنیاد شهید، ستاد فرمان اجرایی امام، کمیته امداد امام خمینی (ره) واگذار شد و این نهادهای حکومتی با بیش از چند هزار شرکت بزرگ تولیدی و خدماتی که در اختیار خود داشتند بخش عظیمی از فعالیت‌های اقتصادی را بر عهده گرفتند^۱.

بر همین اساس، قانون گذار برای حمایت کیفری از فعالیت‌های اقتصادی دولت و این نهادها قوانین و مقررات کیفری متعددی را جهت مبارزه با مفاسد اقتصادی و مالی کارکنان دولت و حفاظت از مالکیت دولتی تصویب نمود. این قوانین در چارچوب جرم‌انگاری‌ها، تخلف‌انگاری، ضمانت‌های کیفری و فرا کیفری، مراجع قضایی و شبه قضایی و اداری، مراجع و نهادهای بازرسی و نظارتی در جهت پیشگیری و مبارزه با جرایم در قلمرو نظام کیفری ایران وضع شده اند که به تعدادی از مهم‌ترین این قوانین به شرح زیر اشاره می‌شود.

- (۱) قانون مجازات اخلال گران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹.
- (۲) قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی و دادگاه اصل ۴۹ قانون اساسی مصوب ۱۳۶۳.
- (۳) مواد ۵۸۸ الی ۵۹۷ قانون مجازات اسلامی (مصوب ۱۳۷۵) و سایر قوانین مرتبط دیگر.
- (۴) مقررات جزایی قانون محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۶.
- (۵) قانون تشدید مجازات مرتکبین اختلاس، ارتشاء و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷.
- (۶) قانون ممنوعیت اخذ پورسانت در معاملات خارجی مصوب ۱۳۷۲.
- (۷) قانون مجازات تبانی در معاملات دولتی مصوب ۱۳۴۸.
- (۸) قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۱۳۶۷.
- (۹) قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۰.
- (۱۰) استفاده غیر مجاز یا تصرف غیرقانونی در وجوه یا اموال دولتی یا عمومی یا تضييع آن.
- (۱۱) تدلیس در معاملات دولتی.
- (۱۲) قانون رسیدگی به دارایی وزراء و کارمندان دولت مصوب ۱۳۳۷.
- (۱۳) قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۸۵.
- (۱۴) قانون سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۹۳.
- (۱۵) قانون اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی مصوب ۱۳۱۵.

مبحث دوم: تبیین مبانی جرم‌انگاری در بخش‌های دولتی

افزایش تصدی‌گری دولت در امور اقتصادی، زمینه‌ای مناسب برای ایجاد فساد اداری، اقتصادی در بین کارگزاران حکومتی و عاملی مهم در افزایش جرایم کارکنان دولت می‌باشد. متولیان سیاست کیفری در عرصه تقنینی، قضایی و اجرایی کشور، با تدابیر واکنشی و تدوین قوانین مختلف کیفری و حتی تشدید مجازات مرتکبین اقتصادی و جرایم کارکنان دولت به دنبال

^۱ . طبیب‌نیا، علی، محمدی، حسین، مقایسه کارایی سرمایه‌گذاری در بخش‌های خصوصی و دولتی با رویکردی به خصوصی‌سازی، مجله برنامه و بودجه، شماره ۸۷، ص ۳.

کنترل و کاهش نرخ این جرایم بوده اند.^۲ همین دلیل قلمرو این جرم‌انگاری در حمایت از مالکیت و اقتصاد دولتی و مبارزه و کنترل جرایم شغلی کارکنان دولتی در موارد متعددی در قوانین کیفری از جمله در قانون مجازات اسلامی و سایر قوانین کیفری متفرقه در ابعاد جرایم مالی و جرایم غیر مالی، در موارد زیر گسترده شده است. جرایم مالی کارکنان دولت شامل سوء استفاده کارمندان از اموالی که برحسب وظیفه در اختیار آن‌ها قرار داده شده از جمله جرایمی است که در نظام کیفری به آن بسیار توجه شده است. این اموال و سرمایه‌های موجود در کشور در اختیار دولت قرار دارد. خطرات زیادی آنها را تهدید می‌کنند و ممکن است به نوعی مورد استفاده شخصی کارمند یا شخص دیگری قرار گیرد. جرایمی مانند اختلاس، ارتشاء، تبانی در معاملات دولتی و... از جمله این جرایم مالی محسوب می‌شوند اما جرایم غیرمالی کارمندان دولت و مؤسسات عمومی غیردولتی مانند اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی، اخفا و معدوم نمودن اسناد دولتی، جلوگیری از اجرای احکام قضایی، عدم اعلام گزارش وقوع جرم به مقامات قضایی، اخذ وجه یا مال اضافی بر میزان و... قانونی می‌باشد به همین منظور این جرم‌انگاری‌های در بخش دولتی را به تفکیک در قانون مجازات اسلامی و سایر قوانین متفرقه کیفری بررسی می‌نماییم.

جرم‌انگاری‌ها کارکنان دولتی در قانون مجازات اسلامی که یک قانون عام کیفری محسوب می‌شود در موارد زیر در قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۹۲ وجود دارد.

- جعل و تزویر در اسناد دولتی موضوع مواد (۷۵۴، ۷۵۵، ۷۶۳، ۷۶۵ و ۷۶۹)
- محو یا شکستن مهر و پلمپ و سرقت از اماکن عمومی دولتی موضوع ماده ۷۸۱
- غصب عناوین و مشاغل دولتی موضوع مواد (۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷).
- تقصیرات مقامات و مأمورین دولتی موضوع مواد (۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹).
- ارتشاء و کلاهبرداری موضوع مواد (۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۴).
- امتناع از انجام وظایف قانونی موضوع ماده ۸۲۹.
- تعدیات مأمورین دولتی نسبت به دولت موضوع مواد (۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸).
- هتک حرمت اشخاص و کارکنان دولتی موضوع ماده ۸۴۱.
- تجاهر به استعمال مشروبات الکلی و قمار بازی و ولگردی (مباشرت و معاونت یا مشارکت کارکنان دولتی در ارتکاب این جرایم) موضوع ماده ۷۰۳.
- جاسوسی رایانه ای موضوع ماده (۹۵۴، ۹۶۸، ۹۷۵).

قانون جرایم اختلاس، ارتشاء، کلاهبرداری، تصرف غیر مجاز مصوب ۱۳۶۷

نخست: اختلاس:

جرم اختلاس از جرایمی است که هزینه‌های اقتصادی، اجتماعی و روانی سنگینی را بر دولت، سازمان‌ها و بر کل نظام اقتصادی کشورها تحمیل می‌کند. پیچیده و فنی بودن برخی مشاغل، تقلب و پنهان کاری مرتکبان و عدم وجود آثار مادی، موجب دشواری کشف این جرم و افزایش رقم سیاه آن گردیده است. شیوع ارتکاب چنین جرایمی اساس و مشروعیت دولت‌ها و

^۲ شکوهی پویا، مرتضی، مالمیر، محمود، شادمان فر، محمدرضا، پاییز ۱۳۹۹، سیاست جنایی ایران در قبال جرایم کارکنان دولت، فصل نامه علمی

کارآگاه، دوره ۱۴، شماره ۵۲، ص ۲۹.

سازمان‌های مختلف را زیر سؤال می‌برد و بذریعۀ اعتمادی و بدبینی را نسبت به آنها در جامعه می‌پراکند. بدین خاطر توسل به راهکارهای پیشگیرانه در درجه اول اهمیت قرار دارد. اعمال شیوه‌های گوناگون پیشگیری وضعی، اجتماعی و کیفری با توجه به آموزه‌های جرم‌شناختی، به طور همزمان نقش مؤثری در کنترل جرم اختلاس و سایر مفاصد مالی دارد. اعمال تدابیر نظارتی در ابعاد گوناگون آن، گزارش دهی موارد فساد مالی، رسیدگی به دارایی کارمندان، شفافیت و مبارزه با جرایم تسهیل‌کننده اختلاس، در زمره راهکارهای پیشگیری وضعی و شایسته سالاری، ارتقای فرهنگ عمومی و اخلاق حرفه‌ای، الگوسازی صحیح و... از جمله اقدامات پیشگیری اجتماعی هستند که می‌توانند برای کاهش موارد وقوع جرم اختلاس به اجرا گزارده شوند.^۳

دوم: ارتشاء:^۴

یکی از نام‌آشناترین جرم‌های اقتصادی رشوه گرفتن و رشوه دادن است که در قانون تحت عنوان رشا و ارتشاء آمده‌اند. طبق ماده ۳ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری "هر یک از مستخدمین و مأمورین دولتی اعم از قضایی و اداری یا شوراها یا شهرداری‌ها با نهادهای انقلابی و بطور کلی قوای سه‌گانه و همچنین نیروهای مسلح با شرکت‌های دولتی یا سازمان‌ها دولتی وابسته به دولت و یا مأمورین به خدمات عمومی خواه رسمی یا غیر رسمی برای انجام دادن یا انجام ندادن امری که مربوط به سازمانهای مزبور می‌باشد وجه یا مال یا سند پرداخت وجه یا تسلیم مالی را مستقیماً یا غیر مستقیم قبول نماید در حکم مرتشی است اعم از این که امر مذکور مربوط به وظایف آنها بوده یا نداده و انجام آن بر طبق حقانیت و وظیفه بوده یا نبوده باشد و یا که در انجام یا عدم انجام آن مؤثر بوده یا نبوده باشد حسب مورد به مجازات حبس، جزای نقدی و انفصال موقت یا دائم محکوم می‌گردد.

سوم: کلاهبرداری:^۵

کلاهبرداری جرمی است که همه ما این روزها نام آن را می‌شنویم و شاید بعضی از ما درگیر کلاهبرداری‌های اینترنتی و غیره باشیم. کلاهبرداری از جرایم علیه اموال و مالکیت است و در صورتی که در سطح کلان رخ بدهد می‌تواند مخل امنیت اقتصادی کشور بشود. طبق قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷/۹/۱۵ مجلس شورای اسلامی "کلاهبرداری یعنی کسی با فریب دادن دیگری و داشتن سوءنیت اموال فرد دیگری را ببرد. و طبق ماده ۱ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری "هر کس از راه حیله و تقلب مردم را به وجود شرکت‌ها یا تجارتخانه‌های یا کارخانه‌ها با موسسات موهوم یا به داشتن اموال و اختیارات واهی فریب دهد یا به امور غیر واقع امیدوار نماید یا از حوادث و پیش‌آمدهای غیر واقع بترساند و یا اسم و یا عنوان مجعول اختیار کند و به یکی از وسایل مذکور و یا وسایل تقلبی دیگر وجوه و یا اموال یا اسناد یا حوالجات یا قبوض یا مفاصا حساب و امثال آنها تحصیل کرده و از این راه مال دیگری را ببرد کلاهبردار محسوب و علاوه بر رد اصل مال به صاحبش به حبس از یک تا ۷ سال و پرداخت جزای نقدی معادل مالی که اخذ کرده است محکوم میشود.

^۳. سلیمانی، سجاد، کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه شیراز، (sajadsolaimani@gmail.com) پیشگیری از اختلاس، ص ۷۱ تا

^۴. Adleiranian.co

^۵. Adleiranian.co

و در صورتی که شخص مرتکب بر خلاف واقع عنوان یا سمت ماموریت از طرف سازمان‌ها و موسسات دولتی یا وابسته به دولت یا شرکت‌های دولتی یا شوراها یا شهرداریها یا نهادهای انقلابی و بطور کلی قوای سه گانه و همچنین نیروهای مسلح و نهادها و موسسات مامور به خدمت عمومی اتخاذ کرده یا اینکه جرم با استفاده از تبلیغ عامه از طریق وسائل ارتباط جمعی از قبیل رادیو، تلویزیون، روزنامه و مجله یا نطق در مجامع و یا انتشار آگهی چاپی یا خطی صورت گرفته باشد یا مرتکب از کارکنان دولت یا موسسات و سازمان‌های دولتی یا وابسته به دولت یا شهرداری‌ها یا نهادهای انقلابی بخدمت عمومی باشد علاوه بر رد اصل مال به صاحبش به حبس از ۲ تا ده سال و انفصال ابد از خدمت دولتی و پرداخت جزای نقدی معادل مالی که اخذ کرده است محکوم میشود.^۶

چهارم: تصرف غیر مجاز:^۶

تصرف غیرقانونی (غیر مجاز) یعنی کارمند دولت اموالی که به واسطه وظیفه شغلی به او سپرده شده است را بدون اینکه قصد مالک شدن آنها را داشته باشد به نفع خود یا فرد دیگری مورد استفاده قرار دهد. ماده ۵۹۸ قانون مجازات اسلامی تصرف غیرقانونی را به این ترتیب جرم‌انگاری نموده است " هر یک از کارمندان و کارکنان ادارات و سازمانها یا شوراها و یا شهرداری‌ها و موسسات و شرکت‌های دولتی و یا وابسته به دولت و یا نهادهای انقلابی و بنیادها و موسساتی که زیر نظر ولی فقیه اداره می‌شوند و دیوان محاسبات و موسساتی که به کمک مستمر دولت اداره می‌شوند و یا دارندگان پایه قضائی و به طور کلی اعضا و کارکنان قوای سه گانه و همچنین نیروهای مسلح و مامورین به خدمات عمومی اعم از رسمی و غیر رسمی وجوه نقدی یا مطالبات یا احوالات یا سهام و سایر اسناد و اوراق بهادار با سایر اموال متعلق به هر یک از سازمانها و موسسات فوق الذکر یا اشخاصی که بر حسب وظیفه به آنها سپرده شده است را مورد استفاده غیرمجاز قرار دهد بدون آن که قصد تملک آنها را به نفع خود یا دیگری داشته باشد، تصرف غیرقانونی محسوب و علاوه بر جبران خسارات وارده و پرداخت اجرت المثل به شلاق تا (۷۴) ضربه محکوم می‌شود.

مبحث سوم: بررسی جرم پولشویی در در قوانین مدون

پول شویی را به فرایندی تعریف می‌کنند که طی آن درآمد ناشی از جریام، از جمله قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه و .. که در واقع پول نامشروع و غیرقانونی است، به پول مشروع و قانونی که منبع آن پوشیده است تبدیل می‌گردد.^۷ پول شویی آثار زیان بار فراوانی دارد. اولین اثر مهم آن به ایجاد اختلال در نظام اقتصادی و ناپایداری سرمایه گذاری مربوط می‌شود زیرا در عمل منجر به اختصاص منابع برای فعالیت‌های تولیدی ضعیف می‌گردد.^۸ دیگر آسیب جدی پول شویی، ریسک‌هایی است که برای اعتبار و خوش نامی موسسات و بازارهای مالی ایجاد می‌نماید.^۹ اثر دیگر و مهمتر پول شویی، زمینه سازی برای فساد و جرایم

^۶ Adleiranian.co

^۷ Saki, Mohammadreza. (2016) An Introduction to Money- laundering ,Tehran. Judiciary Press and Publication Center ,2nd Edition. (in Persian).

^۸ Schneider, F. and Windischbauer , U. (2008), Money Laundering : Some Facts , European Journal of Law and Economics, Vol. 26, No.3.

^۹ Bartlett,B.L.(2002),The Negative Effects of Money Laundering on Economic Development ,An Economic Research Report : The Asian Development Bank Regional Technical Assistance Project No. 5967 Countering Money Laundering in the Asian and Pacific Region.

سازمان یافته و در نتیجه تحمیل هزینه‌های اجتماعی ناشی از آن‌ها بر جامعه است.^{۱۰} نکته جالب در رابطه با ارتباط فساد و پول شویی این است که در جرم پول شویی علاوه بر قصد پنهان نمودن عواید ناشی از جرم، وجود یک جرم زمینه ساز (زیربنایی)، ابتدایی (منشأ) و سودآور نیز ضروری است؛ در اینجا است که وجود جرمی همچون فساد، قاچاق مواد مخدر، دستکاری در بازار اقتصادی، کلاهبرداری و فرار مالیاتی مطرح می‌شود.^{۱۱} در کنار صحبت از جرایم سازمان یافته و فساد باید به تروریسم نیز به عنوان یکی از موارد تأثیرپذیر از پول شویی اشاره نمود. در رابطه با تروریسم، پول شوی هم می‌تواند زمینه ساز بوده و به تأمین مالی تروریسم کمک نماید و هم اینکه نسبت به درآمد حاصل از این اقدامات انجام گیرد.^{۱۲}

هدف از تصویب قانون مبارزه با پولشویی هم جلوگیری از تبدیل، تغییر نقل و انتقال، پذیرش و یا تملک دارایی‌هایی با منشأ غیرقانونی، پیشگیری از آثار فرآیند پولشویی به اقتصاد ملی، نظارت موثر و کاراتر بر گردش پول و کالا و حمایت از فعالیت‌های اقتصادی سالم می‌باشد. در این زمینه از دهه ۸۰ میلادی تاکنون اسناد بین المللی و منطقه ای متعددی در زمینه مبارزه با پولشویی به تصویب سازمان ملل رسیده است. فراوانی و تنوع اسناد و معاهدات بین المللی ناظر به مبارزه با پولشویی از یک سو بیانگر دغدغه‌های جدی جامعه جهانی نسبت به آثار و تبعات جبران ناپذیر این پدیده می‌باشد و از سوی دیگر مبین این حقیقت است که مقابله جدی و موثر با پولشویی جز در سایه تعامل و همکاری مشترک کشورها امکانپذیر نمی‌باشد. یکی از اهداف تدوین اسناد بین المللی ناظر به این جرم هماهنگ نمودن قوانین ملی با استانداردهای بین المللی می‌باشد. و این کار از طریق بهره گیری از راهکارها و تولیدی‌های مطرح در اسناد بین المللی می‌باشد. در سیستم حقوقی ایران تلاش‌های جدی برای مبارزه با پولشویی از سال ۱۳۸۰ آغاز شده است و نهایتاً در سال ۱۳۸۶ منجر به تصویب قانون با پولشویی شد.^{۱۳} در قانون مبارزه با پولشویی به مفهوم پولشویی و تعریف آن اشاره گردیده است.

به موجب ماده ۲ این قانون، پولشویی عبارت است از:

الف) تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ب) تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان منشأ غیرقانونی آن با علم به این که به طور مستقیم و یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد.

ج) اخفاء یا پنهان کردن ماهیت واقعی، منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم و یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

ملاحظه می‌شود که قانونگذار تعریف پولشویی را عیناً از اسناد و کنوانسیون‌های بین المللی مثل کنوانسیون وین و کنوانسیون پالرمو نسخه برداری نموده است. چرا بندهای سه گانه ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی و مصادیق مصرحه در آن در کنوانسیون‌های بین المللی نیز پیش بینی شده است با توجه به مجموع آن چه گفته شد به لحاظ تنوع و گستردگی عملیات پولشویی به مدد تحول روزافزون در عرصه علوم و تکنولوژی همواره در حال تحول و دگرگونی است. تا کنون تمرکز بیشتر

¹⁰. David Scott, "Money Laundering and International Efforts to Fight It", May 1995.

¹¹. Gounev, P. and Bezlov, T (2010), Examining the Links between Organised Crime and Corruption, Trends in Organized Crime, Vol. 13, No.4.

^{۱۲}. شفیع زاده دیزچی، توحید، اردبیلی، محمدعلی، تابستان ۹۷، الزامات مبارزه با پولشویی در حقوق کیفری ایران در پرتو حقوق کیفری فراملی، دانشنامه حقوق اقتصادی، شماره سیزدهم (علمی - پژوهشی)، شماره ۱۳، ص ۱۲۲.

^{۱۳}. کنفرانس سالانه پیوهش‌های حقوقی و قضایی، شهریور ۱۳۹۶.

دولتمردان و کارشناسان حوزه مبارزه با پولشویی بر فعالیت‌های مالی بانک‌ها بوده است. از آنجایی که امکان وقوع هر عملیات مشکوکی در بازار پول در چارچوب یک حساب بانکی محقق می‌گردد، لذا دولت ضمن اصلاح قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی، کوشیده است که سیستم بانکی را با استانداردهای جهانی در زمینه مبارزه با پولشویی انطباق دهد. اما جدا از سیستم بانکی، اجرای قوانین و دستورالعمل‌های این حوزه، در بخش خصوصی با چالش‌های بزرگی همراه است. برخی موسسات غیرمالی با ماهیت مالی مانند صرافی‌ها، و برخی حرفه‌های نظیر طلافروشی‌ها، و حتی در بازار بازی‌های رایانه‌ای آنلاین و... به علت وجود گردش مالی بالا در آن‌ها، همواره بازار جذابی برای پولشویان بوده است و به شکل جدی مورد توجه خاص فعالان مبارزه با پولشویی قرار می‌گیرد.

در همین راستا، دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویی در شرکت‌های تجاری و موسسات غیرتجاری در خرداد ماه سال ۹۱ به تصویب شورای عالی مبارزه با پولشویی رسیده که حوزه عمل آن شامل همه شرکت‌های تجاری موضوع قانون تجارت و موسسات غیرتجاری اعم از آموزشی، پژوهشی و فرهنگی، خیریه، غیردولتی و غیره می‌باشد. در این آئین نامه تصریح شده است که شرکت‌ها موظفند با اتخاذ تدابیر و اقدامات لازم از رعایت قوانین مبارزه با پولشویی در شعب و نمایندگی‌های خود اطمینان حاصل نمایند.^{۱۴}

مبحث چهارم: بررسی قانون جرایم مالیاتی

جرایم مالیاتی از جمله جرایم اقتصادی محسوب می‌شود چرا که اساس اداره امور کشور در بسیاری از کشورها بر مالیاتی است که مردم به دولت می‌پردازند و ناهنجاری در پرداخت آن می‌تواند به قیمت متزلزل شدن اقتصاد تمام شود. از این رو این جرایم به عنوان جرایم بر ضد دولت محسوب می‌شود و از سوی دیگر فرار مالیاتی تعدی و تعرض به سایر حقوق شهروندان است.^{۱۵} مالیات علاوه بر منبع کسب درآمد برای دولت در سرمایه‌گذاری بخش خصوصی اثرگذار می‌باشد.

درارتباط بافرارمالیاتی علاوه بر آنکه بعضی از رفتارها در حوزه اقتصاد که آثار مالیاتی دارد به موجب قانون مجازات اسلامی وقانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری و یا قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد جرم تلقی گردیده است لیکن مواد ۲۷۴ الی ۲۷۷ قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴ عنصر قانونی جرایم مالیاتی را تشکیل می‌دهد.^{۱۶}

^{۱۴} . حقی، حسینعلی، پول نیوز

^{۱۵} . تاج میر ریاحین، حسین، آل محمد، سیده فاطمه، تابستان ۹۹، (اصلاحی ۱۳۹۴)، مجله پژوهش نامه مالیات، واکاوی و نقد سیاست جنایی تقنینی جرایم مالیاتی در قانون مالیات‌های مستقیم، شماره ۴۶، ص ۳۵.

^{۱۶} . قانونگذار در ماده ۲۷۴ قانون مالیات‌های مستقیم در خصوص ارتکاب جرم مالیاتی چنین پیش بینی کرده است، موارد زیر از جمله جرایم مالیاتی محسوب می‌شود و مرتکب یا مرتکبان حسب مورد به مجازات‌های درجه شش محکوم می‌گردد.

۱. تنظیم دفاتر اسناد و مدارک خلاف واقع و استناد به آن

۲. اختفای فعالیت اقتصادی و کتمان درآمد حاصل از آن

۳. ممانعت از دسترسی مأموران مالیاتی به اطلاعات مالیاتی و اقتصادی خود یا اشخاص ثالث در اجرای ماده ۱۸۱ این قانون و امتناع از انجام تکالیف قانونی مبنی بر ارسال اطلاعات مالی موضوع مواد ۱۶۹ و ۱۶۹ مکرر به سازمان امور مالیاتی کشور و وارد کردن زیان به دولت با این اقدام.

۴. عدم انجام تکالیف قانونی مربوط به مالیات‌های مستقیم و مالیات بر ارزش افزوده در رابطه با وصولی کسب مالیات مودیان دیگر و ایصال آن به سازمان امور مالیاتی در موارد قانونی تعیین شده

۵. تنظیم معاملات و قراردادهای خود به نام دیگران یا معاملات و قراردادهای مودیان دیگر به نام خود بر خلاف واقع

۶. خودداری از انجام تکالیف قانونی در خصوص تنظیم و تسلیم اظهارنامه مالیاتی هادی اطلاعات درآمدی و هزینه‌ای در سه سال متوالی

مبحث پنجم: تبیین قانون جرایم قاچاق کالا و ارز

قاچاق کالا پدیده‌ای است که از ابتدای شکل‌گیری نظام‌های اقتصادی و تمایل دولت‌ها به تنظیم، کنترل و نظارت بر اقتصاد، مطرح شد و با افزایش دخالت دولت‌ها در این امر، رشد پیدا کرد و تقریباً از ابتدای قرن بیستم در نظام‌های حقوقی مختلف مورد توجه قانون‌گذاران قرار گرفت. به تدریج دولت‌ها علیه این پدیده موضع گرفته و به شیوه‌ها و وسایل گوناگون در صدد مقابله با آن برآمده‌اند. امروزه دو مدل کلی مقابله با این پدیده قابل بررسی است: مدل اول از سوی کشورهای توسعه‌یافته و دولت‌هایی که از نظام اقتصادی منسجم و کنترل شده‌ای بهره‌مندند، اتخاذ شده است. این دولت‌ها، پدیده قاچاق کالا را به عنوان یک پدیده اقتصادی شناخته‌اند و با ارائه راهکارها و سازوکارهای اقتصادی، چاره‌کار را در تعادل بخشی و تنظیم نظام اقتصادی می‌دانند. این دولت‌ها گرچه از جرم‌انگاری رفتارهای مرتبط با این پدیده و وضع قوانین کیفری غافل‌نمانده‌اند، اهتمام ویژه‌ای به تنظیم قوانین تجاری و گمرکی (حقوق اقتصادی تنظیمی) کرده و مسیری مبتنی بر اصول و بایسته‌های علوم اقتصادی را در پیش گرفته‌اند.^{۱۷} از جمله این اصول و اهداف می‌توان به این موارد اشاره کرد:

افزایش کمی و کیفی تولید داخلی، کنترل عدالت محور نظام توزیع کالا و خدمات، اهتمام به تأمین مایحتاج شهروندان، توسعه فضای رقابت اقتصادی، ایجاد سامانه‌های پیشرفته و منظم واردات و صادرات کالا و... مدل دوم از سوی کشورهای اتخاذ شده است که از ابتدا نگاه امنیتی به پدیده قاچاق کالا داشته و با وضع قوانین کیفری سخت به دنبال مقابله و به تعبیر بهتر مبارزه با آن بوده‌اند.^{۱۸} این دولت‌ها غالباً کمتر توسعه یافته‌اند که از نظام اقتصادی منسجم و کارایی برخوردار نیستند، با رویکرد امنیتی و حفاظتی، تمرکز خود را بر کنترل، نظارت و مراقبت از مرزهای خود گذاشته و با تقویت سیستم‌های گمرکی (واردات و صادرات کالا) قوانین متعددی را در این حوزه وضع کرده‌اند؛ این دولت‌ها موفقیت در مقابله با این پدیده را در تقویت زرادخانه کیفری با جرم‌انگاری رفتارهای مرتبط با آن و کیفرهای متعدد و سخت دانسته و ساماندهی چرخه اقتصاد (تولید، توزیع و مصرف) را در گام بعد، پیگیری کرده‌اند.

۱۷. استفاده از کارت بازرگانی اشخاص دیگر به قصد فرار مالیاتی.

تبصره ۱. اعمال این مجازات نافی اعمال محرومیت‌های مندرج در قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد مصوب ۰۸/۰۷/۱۳۹۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام نیست.

تبصره ۲. اعلام جرایم و اقامه دعوا علیه مرتکبان جرایم مجبور نزد مراجع قضایی از طریق دادستانی انتظامی مالیاتی و سایر مراجع قانونی صورت می‌پذیرد.^{۱۶}

در ماده ۲۴ قانون ارتقای سلامت نظام اداری چنین مقرر شده «هرگونه اظهار خلاف واقع و نیز ارائه اسناد و مدارک غیر واقعی به دستگاه‌های مشمول این قانون که موجب تضییع حقوق قانونی دولت و شخص ثالث یا فرار از پرداخت عوارض با کسب امتیاز ناروا گردد جرم محسوب می‌شود چنانچه برای عمل ارتكابی در سایر قوانین مجازات تعیین شده باشد به همان مجازات محکوم می‌شود در غیر این صورت علاوه بر لغو امتیاز مرتکب به جزای نقدی معادل حقوق تضییع شده و نیز به آن زیان وارده با مطالبه ذینفع محکوم می‌گردد»

هر یک از کارکنان دستگاه‌ها که از انجام وظیفه با موارد مذکور مواجه شوند مکلفند موضوع را به مقام بالاتر گزارش نمایند هر مقام مسئول اصلی تهیه گزارش و مقرون به صحت تشخیص مراتب را به مرجع قضایی اعلام می‌نماید متخلفین از این تکلیف مجازات یک تا سه سال انفصال موقت از خدمت دولتی و عمومی محکوم می‌شوند.

۱۷. بیات سمدی و دیگران، ۱۳۸۹: ۲۸-۳۶؛ امیری، ۱۳۹۶: ۵-۳۰؛ بیابانی و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۱۶-۷۷

۱۸. مطالعات حقوق کیفری و جرم‌شناسی، تحلیل شکلی و ماهوی قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، پاییز و زمستان ۱۳۹۸، دوره ۴۹، شماره ۲، ص

با بررسی اولین متون قانونی در این حوزه در نظام حقوقی ایران، می‌توان نشانه‌هایی از مدل دوم و در حقیقت «واکنش محور را مشاهده کرد. «قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۰۷/۱۲/۱۶» از اولین مصوبات قانونی بود که در سال‌های ۱۳۱۲ نسخ گردید؛ اگرچه قانون ناسخ نیز در سال‌های ۱۳۱۹، ۱۳۵۳ و ۱۳۷۳ اصلاحات و الحاقاتی را به دنبال داشت. قانون گذار در این قانون با اتخاذ رویکرد امنیت محور و با جرم‌انگاری قاچاق کالا به معنای اخص (وارد و خارج کردن کالا بدون رعایت تشریفات قانونی) و سایر جرائم مرتبط با آن، با این پدیده برخورد کرده است. با قانون با اتخاذ رویکرد امنیت محور و با جرم‌انگاری قاچاق کالا به معنای اخص (وارد و خارج کردن کالا بدون رعایت تشریفات قانونی) و سایر جرائم مرتبط با آن، با این پدیده برخورد کرده است، با تصویب قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز در تاریخ ۱۳۷۴/۰۲/۱۲ نیز این نحو برخورد و تکیه بر واکنش‌های کیفری در مواجهه با این جرائم، ادامه پیدا کرد؛ با تصویب قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سال ۱۳۹۲ تمامی قوانین قبلی نسخ شده و لوحی پر از جرم و مجازات به نمایش در آمد. قانون جدید که در سال ۱۳۹۴ نیز اصلاحاتی بر آن وارد شد، مجموعه متنوع و گسترده‌ای از رفتارهای مربوط به این پدیده اقتصادی را جرم‌انگاری و به گونه‌های مختلف کیفر، اعم از ضبط کالا، ضبط خودرو حامل، جزای نقدی، حبس، شلاق، اعدام و مجازات‌های تکمیلی، متوسل شده است. جرم‌انگاری گسترده و کیفر گرایی قانون گذار موجب شد تا این پدیده، نه به عنوان رفتاری اقتصادی در تحلیل‌های مبتنی بر علوم اقتصادی، بلکه به عنوان جرم در فرایند عدالت کیفری ظاهر شود؛ بر همین اساس مبارزه با این جرائم، بر چهارچوب فرایند دادرسی کیفری در مراجع قضایی و شبه قضایی (سازمان تعزیرات حکومتی) استوار گشت.

سیاست‌های سخت گیرانه و رویکرد امنیتی قانون گذار در قبال این جرائم، موجب شد تا در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز ۱۳۹۲ مقررات ماهوی و شکلی خاصی در رسیدگی به آنها وضع گردد. سیاستی که به دلیل ابتدای آن بر پیش فرض بزهکار دشمن، ممکن است در عمل به ضد خود تبدیل گردد.

نتیجه گیری

تصویب قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۶/۰۸/۱۱ مجلس شورای اسلامی حکایت از این دارد کشور ما در حال دگربرداری از نظام اقتصاد دولتی به نظام اقتصاد مبتنی بر بازار در قالب خصوصی سازی است و موفقیت در این راه، مستلزم انجام اصلاحات اساسی در تمام ساختار نهادی ارکان قدرت از جمله نظام قضایی از طریق اصلاح و تغییر لازم در قوانین موجود است. واقعیت این است مطالعه قوانین ماهوی مربوط به جرم انگاری ها و مجازات ها و مقررات شکلی مربوط به ساختار و تشکیلات قوه قضاییه بخصوص مراجع قضایی کیفری در مبارزه با جرایم اقتصادی و کسب و کار و تحقق امنیت اقتصادی دارای یک ساختار سنتی اقتصاد عمدتاً دولتی و مربوط به چند دهه گذشته است که در حال حاضر پاسخگوی نیازهای روز بخش خصوصی و قابلیت حمایت کیفری از خصوصی سازی اقتصاد کشور را ندارد. این در حالی است که محیط کسب و کار و تجارت یک محیط پویا و رو به رشد و در تعامل نزدیک با مبادلات بازرگانی و تجاری بین المللی است. به همین ترتیب جرایم و تخلفاتی که در این حوزه رخ میدهد بعضاً سازمان یافته و با پیچیدگی و فنون تخصصی جدیدی همراه شده که تبعاً مبارزه و پیشگیری از این جرایم مستلزم اتخاذ راهبردهای جدید از طرف حکومت در تمامی ارکان قدرت بخصوص نظام قضایی را دارد.

یافته ها نشان می دهد نظام قضایی کیفری بخصوص دادگاهها این ظرفیت و توانایی را دارند با اتخاذ راهبردها و رویه های قضایی جدید منطبق با واقعیت های بازار تجارت و کسب و کار از یکطرف از طریق اعمال قضا دایی، کیفرز دایی، برقراری تناسب

در جرایم و مجازات های پرونده های جرایم اقتصادی و فراهم کردن موجبات رسیدگی سریع و منصفانه ، ایجاد و توسعه مجتمع های تخصصی قضایی مرکزی از جمله تشکیل پلیس قضایی ، ایجاد دادسرا و دادگاههای تخصصی و مراجع عالی قضایی تجدیدنظر از این احکام در مبارزه با جرایم اقتصادی و کسب و کار همت گمارد و از طرف دیگر با بهره گیری از جلوه های نوین عدالت ترمیمی مانند برنامه های میانجی گری و معامله اتهام ، گامی نودر حمایت از بخش خصوصی و خصوصی سازی اقتصادکشور در راستای رونق و توسعه اقتصادی کشور بردارد.

منابع

۱. ولیدی ، محمد صالح، سال ۱۳۹۳. کتاب حقوق کیفری اقتصادی، جلد دوم جرایم علیه امنیت اقتصادی، انتشارات جنگل.
۲. دولت شاهی، محتشم، طهماسب، سال ۱۳۸۱، مبانی علم اقتصاد خرد و اقتصاد کلان، نشر خجسته، چاپ شانزدهم.
۳. جعفری، امین، ۱۳۹۳ ، حقوق کیفری کسب و کار ، مؤسسه مطالعات و پژوهش های حقوقی شهر دانش. تهران.
۴. زراعت، عباس، سال ۱۳۹۵، کتاب حقوق کیفری اقتصادی، انتشارات جنگل، جاودانه.
۵. زندیه ، حسن، سالار سروی، حسن ، ۱۳۹۲، شفافیت اسنادی و حق دسترسی به اطلاعات آزاد، نشریه گنجینه اسناد، شماره ۸۹
۶. نورزاد، مجتبی،، ۱۳۸۹، جرایم اقتصادی در حقوق کیفری ایران (جلد چاپ اول). تهران: انتشارات جنگل.
۷. گروهی از نویسندگان ، ۱۳۸۴، گزارش جرم زدایی شورای اروپا. (ترجمه مرکز مطالعات توسعه قضایی، تدوین) انتشارات سلسبیل.
۸. جعفری، مجتبی، ۱۳۹۲. جامعه شناسی حقوق کیفری؛ رویکرد انتقادی به حقوق کیفری. تهران: نشر میزان.
۹. جعفری، مجتبی، ۱۳۹۵، حقوق کیفری کسب و کار، نشر شهر دانش.
۱۰. مهدوی پور، اعظم ، بهار ۱۳۹۵، سیاست کیفری افتراقی در قلم و بزهکاری اقتصادی، نشر میزان.
۱۱. دادگر، حسن؛ معصومی نیا، غلامعلی، ۱۳۸۳. فساد مالی. چاپ اول، تهران، انتشارات کانون اندیشه جوان.
۱۲. نیازپور سیدحسن، آیین دادرسی کیفری اختصاصی، نشر میزان.
۱۳. نجفی ابرنآبادی، علی حسین؛ و صادق نژاد نایینی، مجید، تابستان ۱۳۹۲، " نظریه عمومی فشار و جرایم شرکتی "، مجله تحقیقات حقوقی، مجله دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ویژه نامه شماره ۱۳.
۱۴. رضانی، احمد، ۱۳۸۳، اختلاس، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، چاپ دوم.
۱۵. خلیلیان، محمد جمال، ۱۳۸۴. شاخصهای توسعه اقتصادی از دیدگاه اسلام، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
۱۶. لواسور، ژرژ، ۱۳۷۲. سیاست جنایی. (ع. نجفی ابرنآبادی، تدوین). مجله حقوق دانشگاه شهید بهشتی.
۱۷. گیدنز، آنتونی، دورکم، ۱۳۸۸. (یوسف. ابادری، مترجم) انتشارات خوارزمی، چاپ دوم.
۱۸. ینگلهارت، رونالد، ۱۳۸۱. تغییر فرهنگی و دموکراسی. (سیدعلی. مرتضویان، مترجم). نشر ارغنون، شماره ۲۰.

۱۹. دیلینی، تیم، ۱۳۸۹. نظریه های کلاسیک جامعه شناسی (ترجمه بهرنگ صدیقی، وحید طلوعی) چاپ سوم، تهران: نشر نی.
۲۰. دن اسلیتر، فرن تونیکس، ۱۳۹۴. بازار و نظریه اجتماعی مدرن. ترجمه حسین قاضیان، نشر نی.

1. Ackerman, Rose, "Corruption: A study in Political Economy", American Political Science Review, Vol. 61, No 2, 1978, p. 41.
2. Allen, D. W. (2008). The Evolution of Criminal Law and Police During the Pre- Modern Era. Retrieved from [www. Sfu.ca/ allen / standard. Pdf](http://www.Sfu.ca/allen/standard.Pdf).
3. Criminal Law as the Last and the Least Resort (criminal law as Ultima Ratio)
4. Easton, S. P. Sentencing and Punishment, The quest for justice. Oxford University Press, Oxford, 67. (2008).; Marris, N. The Future of imprisonment. University of Chicago press, Chicago. (1974).
5. Ghamami, S., & esmaeili , m. A Comparative Study of Competition Law in Iran and France. Islamic Law Research Journal, 210. (2010).
6. Hadifar, D. Legal institutions of regulation; Structure and implementation mechanism, 1ed. Etrat eno Publication, Tehran. (In Persian), 39. (2010).